

**CENTRE
EXCURSIONISTA
DE
TERRASSA**

Separata de la Circular
per als socis
n.º 150

Abril - Juny del 1973

**SANT BERNAT
DE MENTHON**

**PATRO
DELS
MUNTANYENCs**

Imatge de Sant Bernat (Parròquia de la Sagrada Família).

Escultura de: Ferran Bach i Esteve.

Clixé: Carles Duran.

Sant Bernat de Menthon, Patró dels Muntanyencs

En escaure's aquest any el del cinquantenari de la proclamació del Sant, ens ha semblat oportú publicar uns treballs d'homenatge i recordatori d'aquesta efemèrides.

Per l'extensió dels originals, hem cregut millor publicar-los per separat de l'habitual Butlletí (del 2on. trimestre) que altrament ja venia força ben nodrit de treballs i notícies.

El nostre bon amic n'Agustí Fabra i Bofill (a.c.s.) que glatia per tots els aspectes excursionistes, ens tenia lliurades les quartilles, ja de molt temps abans del seu decés, del documentat article: «Un papa alpinista», que amb la seva previsió i meticulositat tan habituals en ell, ja semblava que preveiés la seva absència per quan es produís aquest succés commemoratiu. Pel seu interès volem que tots els nostres consocis el coneixin.

També el nostre Manuel Planchat, tan vinculat a aquesta casa (tot i que el sabem tan enfeinat) ha atès el nostre prec i ens ha ofert un historial de la iconografia local, dedicada al Sant i altres notícies de veritable importància.

El Centre, es sent joiós de donar a la llum aquest opuscle, dedicat al nostre celestial Patró en aquesta commemoració del cinquantenari de la seva elevació als altars.

S. S. PIUS XI, Aquiles Ratti

Un Papa alpinista i el patronatge dels muntanyencs

Homenatge a Pius XI amb motiu dels cinquantenaris, de pontífex (6 febrer 1922) i de la proclamació de sant Bernat de Menthon, patró dels muntanyencs (23 març 1923).

Quan el cardenal-arquebisbe de Milà, Aquiles Ratti, va ésser elevat al pontificat el 6 de febrer de 1922, hom presentà el nou Sant Pare sota l'aspecte intel·lectual, solament, aspecte que li conferia, certament, la seva triple qualitat d'home de ciència, de professor i de bibliotecari. Un altre carés, però, restà a l'ombra tota vegada que ben poca gent el sabia: un entusiasta i un intrèpid muntanyenc. Calgué que, amb el temps, hom anés apartant tots els vels que cobrien les més íntimes afeccions espirituals i els més petits detalls de la vida d'aquest home eminent, perquè arribés a ésser notori el coneixement de que Pius XI havia estat alpinista.

Amb tot, va ser al cap de poc temps d'haver assolit monsenyor Ratti la dignitat més alta de l'existència humana, que l'alpinista R. Godefroy, en la **Revue Alpina**, va posar de manifest que Pius XI molt abans ja havia assolit els cims més alterosos

dels Alps. I és que sempre ha estat una cosa molt plaent, el descobrir i posar de manifest aquells anhels i sentiments iguals als nostres, professats per aquells homes elevats als llocs preeminents i excepcionals. La curiosa nova de que S. S. havia estat grimpador, omplí de joia tots els alpinistes del món, els quals ens enorgullírem de poder comptar entre nosaltres a aquest Pontífex eminent que, des de la seva juvenesa, també estimà la muntanya.

Quan solament comptava una trentena d'anys, l'aleshores clergue i professor Aquiles Ratti, va ser quan efectuà les més arriscades ascensions, essent les més importants la del Mont-Rosa, per una via nova, per ell descoberta, la del Mont-Cerví i la del Mont-Blanc, pel costat de Courmayeur, les ressenyes de les quals escalades publicava en 1890-92 en el **Bollettino del Club Alpino Italiano**, entitat a la que pertanyia. En ocasió d'ésser elevat monsenyor Ratti a la Cadira de Sant Pere, el dit Club va homenatjar-lo col·locant solemnement una làpida en el massís del Mont-Rosa, per tal de perpetuar el descobriment d'aquella nova via d'ascensió, alhora que publicà, en una luxosa edició, les admirables pàgines alpines escrites per S. S.; poc després, Emile Gaillard vertí al francès aquelles ressenyes que foren publicades per l'editorial «Dardel», en un elegant volum, bellament il·lustrat.

Amb la lectura d'aquest llibre, hom veu que la figura d'aquest Papa alpinista esdevé austera, enèrgica i imponent, com la de les muntanyes, alhora que la llum espiritual de la Tiara sembla brillar refulgentment, com la claror encegada de les geleres i dels cimals; els seus pensaments sobre l'alpinisme, el seu criteri alpi, és sincerament exposat en aquesta obra. En ella relata les circumstàncies i les vicissituds amb que va efectuar aquelles tres ascensions i les impressions que l'esperit ardent i entusiasta del jove sacerdot, hi va copsar.

Aquests escrits encara avui fan meditar força puix que en ells teoritza sobre l'alpinisme de la seva època. Donà tres lliçons ben destacades: una de mètode, l'altre de consciència i la tercera de l'ideal muntanyenc. Hom pot veure com Aquiles Ratti, en descriure les seves ascensions, no envaeix massa el camp científic o tècnic de la muntanya, en els quals aspectes, ja expressament, és molt parc en endinsar-hi, però, en canvi, no oblidava pas la vida, la bellesa i la poesia dels grans cimals, tal

com també ho havia fet el Comte Russell i encara avui ho fan d'altres.

En les ressenyes de les seves ascensions, malgrat algunes vegades es tractés de «primeres», es mostra molt fidel i concís, sense fer mai un relat heroic, defecte en el que potser massa muntanyencs cauen. Els graus de dificultat els apreciava i els té descrits amb una veritable humilitat segons els llocs, el temps, l'entrenament i la moral del grup d'escaladors. Les seves ressenyes, doncs, són sobretot humanes. Arribà a escriure que era una vanitat pueril i censurable la d'aquells que, amb la pretensió de realitzar una «primera», assegurant conèixer l'indret en tots els seus detalls, no havien fet en canvi abans, un estudi seriós, complet i exhaustiu de la regió i de la muntanya, sense arribar, però, a ésser un estudi científic. L'alpinista que s'endinsa en la tècnica i en la ciència, diu, ja és un muntanyenc «metoditzat», el qual fins podrà fer de geògraf a muntanya.

Amb motiu de l'Any Sant del 1933, comparegué a Roma un romeu que resultà ser el guia de Courmayeur, Alesio Proment, que havia acompanyat al clergue Ratti i, una vegada «descobert» i identificat, no pogué per menys que relatar detalls i anècdotes de les curses muntanyenques efectuades amb el futur Papa: «A primers de juliol del 1888 —contà— monsenyor Ratti va presentar-se a l'Hotel Mont-Blanc de Courmayeur, acompanyat del professor Grasselli, en recerca de guia i de **porteur** i van contractar al guia Giuseppe Gadin i a mi, que aleshores jo sols tenia vint-i-un anys i efectuàrem tots quatre una temptativa d'ascensió al Mont-Blanc que, per culpa d'una turbonada espantosa, ens calgué abandonar quan ja érem al Guerison».

A l'any següent, el dia 31 de juliol del 1889, acompanyat d'un altre clergue amic, del professor L. Grasselli, ja esmentat i dels mateixos guia i **porteur** de Courmayeur, monsenyor Ratti va intentar i reexir, com ja hem dit al començament, la primera travessia del Mont-Rosa, des de Macugnaga a Zermatt, per un indret fins aleshores considerat inaccessible i que avui és la Via Ratti. Cal remarcar que aquesta ascensió és una de les més perilloses i difícils, sobretot per aquest costat italià, puix que cal grimpar una esgarrifosa paret que, d'una sola tirada, s'eleva gairebé fins al cim que assoleix els 4.638 metres d'altitud (el segon dels Alps després del Mont-Blanc) i en la qual paret, vuit

anys abans, en 1881, va trobar-hi la mort l'alpinista Marinelli, en el **couloir** que encara porta el seu nom.

Segons el guia Proment, sortiren del refugi de Marinelli a les dues de la matinada i arribaren a la primera punta del Rosa Macugnaga a les vuit del vespre, després de divuit hores de fatigosa ascensió. L'altra punta, vuit o deu metres més alta, és la Dufour. En pondre's el sol, el fred intens els glaçà el vi, el cafè i els ous que, segons les seves pròpies paraules «no foren bons ni per beure ni per menjar», essent-els-hi també impossible dormir. En canvi, a l'endemà, el temps clar, excepcionalment favorable, va permetre a la caravana Ratti d'assolir el cim a primeres hores del matí, sense cap accident. D'aquesta travessia se'n parlà molt, considerant-la importantíssima tota vegada que va fer-se tocant la punta Zemistein i baixant a Zermatt per l'Isvizvera i, també, perquè pernoctaren en el mateix cim Mont-Rosa.

Heus ací com va ésser descrita aquesta nit passada al ras, a més de 4.600 metres d'alçària, pel que, uns anys més tard, havia d'esdevenir Summe Pontífex: «¿Però qui hauria pogut dormir amb la puresa d'aquell aire que ens fetejava la sang i amb l'espectacle que teníem sota els nostres ulls? A aquestes alçàries... en mig d'aquest grandíós, entre els més grandiosos teatres alpins... dintre d'aquesta atmòsfera pura i transparent, sota d'aquest cel de safir, el més profund, il·luminat per un minso creixent de lluna i, fins allà on arribava la vista, tot espurnejant d'estels... dintre d'aquell silenci... Vaja! jo no vull assajar de descriure el que és indescriptible. Tant el professor Grasselli com jo, estem íntimament persuadits que difícilment ens serà permès de veure un espectacle d'una tan grandiosa magnificència. Ens sentíem davant d'una imposant i per nosaltres nova revelació de l'omnipotència i de la majestat de Déu... ¿Com hauríem pogut, ja no dic queixar-nos de las fatigues sofertes, sinó somniar-hi solament? Nombrosos són els alpinistes —jo ho sé pel que he llegit i pel que molts m'han contat— que, com nosaltres aleshores, han sentit dintre seu la profunda veritat del vers: **Jeová va consagrar els cims del món**» (1).

En recordança d'aquesta ascensió, quan monsenyor Aquiles Ratti era ja Papa, el guia esmentat va trametre-li una bella fotografia del Mont-Rosa vist des de Macugnaga, amb una llegenda

(1). - Achille Ratti, S. S. Pius XI: «Ascensions», pàg. 56.

que deia: «En recordança de l'alberg **Tocca-stelle**», o sia, en memòria d'aquella nit sota els estels. Pius XI estimà molt aquest obsequi i va fer emmarcar la bella fotografia.

De retorn a Zermatt, a penes reposat del cansanci d'aquesta excursió, el jove sacerdot Ratti va començar a «sentir la presència del Cerví». Els dies 6 i 7 d'agost, o sia una setmana després, els quatre mateixos companys efectuaren, d'una sola tirada, «de roca en roca, de cresta en cresta, de corda en corda», l'ascensió a aquest colós dels Alps, havent assolit el seu cim (4.482 m.) a les quatre de la tarda. Transcrivim ací un altre fragment de les impressions que copsà en aquesta ascensió, traduït a posta per a posar de manifest el tremp i el coratge muntanyenc que posseïa el jove sacerdot:

«El sol declinava i projectava els seus darrers resplandors damunt el grandió i indescriptible panorama. Jo no oblidaré mai l'afrosa bellesa dels abismes que queien a pic sota del cim pel costat de Valtournanche. De seguida ens adonàrem que la neu i el gel feien impossible, pel moment, tot intent d'ascensió per aquell costat. Però, tot esperant, el sol va pondre's del tot i un aire geladíssim ens féu pensar en la davallada. Vaig encordar-me darrera el guia Gadin i tot just havíem començat el descens, ja ens adonàrem que la neu també començava a sentir el fred: una mena de vernís de glaç l'anava recobrint.

La necessitat de la disciplina i d'una prudència absoluta s'imposà de més a més: la rapidesa de la davallada, a la qual ens hi obligava l'hora tardívola, va haver d'ésser sacrificada a la seguretat. Però damunt la neu i damunt el glaç, Gadin estava, com sempre, dintre el seu element. Un sol de nosaltres es movia cada vegada; en els indrets més difícils, quan ell em creia ben assegurat, Gadin em pregava solament d'aguantar-li la corda i aleshores jo el veia dessota meu ben dret sobre llurs peus, al damunt de l'abisme, treballant amb el piolet, amb una seguretat i una habilitat que s'acostava a l'elegància.

Una persona que m'hagués demanat què hauria esdevingut si Gadin, per un accident qualsevol, hagués caigut al precipici, jo hauria respost que si aquesta hipòtesi podia semblar seriosa a algú, molt més m'havia de semblar-ho a mi i, malgrat tot, no es presentà pas en el meu esperit, ni remotament, car coneixia i veia la manera com Gadin treballava» (1).

(1). - Achille Ratti, S. S. Pius XI: «Ascensions», pàg. 95.

D'aquestes ascensions, el que aleshores era el **porteur** Proment, contà dues interessants anècdotes: Mentre grimpaven unes verticals parets i resseguien unes cornises, tot just insinuades, sorgí un delicat embaràs; passatge de roca i gel vidriós que els obligà a realitzar un «pas d'acrobàcia», en la meitat del qual el professor Ratti, el segon de la cordada, tingué de restar immòbil en una posició força incòmoda, mentre el guia treballava amb el piolet per tal de consolidar-se i així poder fer avançar vers ell la resta de la caravana. Mentrestant el futur Papa preguntà: «puc avançar?». El guia Gadin, però, absort com estava en una feina que li reclamava la màxima atenció, li va respondre lacònicament: «Us prego, company, que no parreu. Això ara em trastorna l'esperit. Manteniu-vos entretant quiet i assegurat». Fixeu-vos com aquesta anècdota sembla coincidir amb el que deixà escrit Ratti i que hem relatat en el paràgraf anterior.

I quan l'avançat del dia obligà a la caravana de Monsenyor a pernoctar altre cop al ras, sota l'Espatlla del Mont-Cerví, on passaren una nit tant o més emocionant que aquella del Mont-Rosa, el guia Proment seguí contant que, no podent dormir i tremolant degut al fred intensíssim, envoltats com estaven d'esgarriposos abismes, lligaren a una roca al clergue que mai no haurien sospitat que arribés a Papa, amb el fi que provés d'agafar el son. Però al no aconseguir-ho cap d'ells, passaren la nit cantant i repicant les mans, reprenent l'ascensió, en néixer l'albada i assolint el cim feliçment.

L'any següent, el 1890, la mateixa cordada, amb el reforç del reverend J. Bonin, efectuà des de Courmayeur, sense tocar Chamonix i, per tant, per una via desconeguda encara, l'ascensió al Mont-Blanc (4.807 m.), el cim del qual fou conquerit el 31 de juliol, per la ruta que, al reeixir-hi, hom encara avui l'anomena **couloir** Ratti.

El clergue, l'Abbé Secret, en la seva obra «Les grandes leçons d'un petit livre», dedicat a Pius XI, diu que alguns esperits alertats avui creuen en una crisi de l'alpinisme. Amb les curses muntanyenques, com en altres pràctiques humanes, algú ha dit que l'art i la ciència estan amenaçats per l'esport, actualment tant en voga, els rengles del qual van en augment, sense, però, que augmenti la seva qualitat. Si l'alpinisme conscient és un acte humà, forçosament ha d'estar sotmès a una moral. I es pregunta: ¿És, doncs, un esport? ¿Tenim dret, en consciència, d'arriscar la

vida en una escalada difícil? Fins ací no tenim pas la resposta completa i autoritzada sobre aquest cas de consciència i es contesta: Per bé que l'alpinista futur Papa, en els seus escrits muntanyencs no va dogmatitzar sobre aquests casos, sí que ho va aclarir i fins va precisar en el seu llibre «Ascensions», que l'alpinisme, el muntanyisme, és un exercici artístic i espiritual i no un esport, puix no hi ha en ell competició i qui diu competició, diu igualtat relativa dels participants en un mateix terreny. Res no és tan diferent com dues muntanyes; res més variable que les condicions d'una mateixa ascensió; res s'assembla menys a un grimpador que un altre grimpador; que una cordada a una altra cordada. I segueix. No es tracta de distingir entre l'alpinisme fàcil i l'alpinisme difícil i acrobàtic; de permetre l'un i de prohibir l'altre. La moral d'una ascensió ve determinada per aquest principi general: per un plaer hom no deu exposar la pròpia vida en un veritable perill. Si una immoralitat hi ha en el muntanyisme és la que consisteix en deixar l'èxit a l'atzar, en lloc de confiar-lo a l'estudi i al raonament, els quals no evitaran pas tots els riscos, però, dels riscos normals, el muntanyenc no n'és pas responsable.

El citat Abbé Secret, però, segueix: ¿On és, doncs, i què és el veritable perill? Entre les vàries ascensions que realitzà l'estudiant de sacerdot, Aquiles Ratti, hi ha l'escalada al Mont-Rosa pel costat italià i per una nova via, fins aleshores desconeguda i que encara avui porta el seu nom —tal com ja us he descrit fa poc— i torna a preguntar-se: ¿Tenia moralment dret, el futur Pontífex de realitzar-la ell, els seus dos companys i els guies? I indubtablement es devia respondre a ell mateix que sí, que hi tenia dret. I ja sabem com hi va reeixir, malgrat haguesin de fer bivac, damunt la roca ran d'un enorme precipici.

El mot veritable perill cal entendre'l d'una manera concreta, puix que, altrament, les accions i les coses més indiferents, poden ésser perilloses per elles mateixes, segons les disposicions de les persones, el seu grau d'experiència, de preparació i de coneixements que tinguin de la muntanya, l'entrenament, l'equip i les condicions tàctiques o atmosfèriques, qualitats i condicions de les que el futur Papa en devia tenir tota la seguretat i confiança, no sols d'ell sinó de tota la cordada, inclosos els guies que s'havia procurat, als que monsenyor Ratti admirava i estimava molt, segons es desprèn de les seves pròpies descripcions

montanyenques, en les quals hom hi troba justos elogis, sense ésser ni desmesurats ni aduldors. Pius XI té escrit que un guia no és pas una màquina de conduir viatgers a través de les muntanyes; és, però, un home amb les seves qualitats i els seus defectes, un company ple de coneixements inestimables de qui podem esperar sempre un consell autoritzat.

Després de la citada ascensió del 1890 al Mont-Blanc, des de Courmayeur, l'eminent alpinista tingué d'abandonar ja el piolet i la corda, per tal d'atendre i complir amb la carrera que, més endavant, li havia de fer escalar el «cim espiritual més elevat del món» i del que ja no en podria davallar més. Aquiles Ratti arribà al pontificat, assolint aquesta alçària sobirana que mai cap home no podrà ultrapassar, amb la mateixa humilitat i dignitat que un alpinista arriba a un cim al resplendent per la blavor del cel i per la puresa de les geleres que l'envolten.

Des d'aquest cim —des del qual dominà l'immens panorama de la cristiandat i al que arribà ben sol— segurament que, més d'una vegada el Papa alpinista havia clos els ulls materials, per tal de contemplar i reviure, amb l'esperit enyoradís, les jornades magnífiques i intenses de la seva juvenesa. El record emocionant, indubtablement li devia haver fet retrobar els espectacles i les gestes muntanyenques d'antany.

D'un altre Papa, de Pius X, va dir-se que, reclòs en el Vaticà, sempre sentí la nostàlgia i l'enyorament de la seva estimada Venècia, l'arxiepiscopat de la qual regí abans d'ésser elegit pontífex. Segurament que Pius XI també sentí durant el seu pontificat una nostàlgia semblant, provocada, però, pel record i l'enyorança de les grans muntanyes.

Es conta que una tarda, de retorn d'una excursió, calçat amb sabates ferrades, monsenyor Ratti trucà al Palau arxiepiscopal de Venècia. L'aleshores cardenal Sarto, l'avui sant Pius X, que apreciava molt al jove Ratti, estava sol arreglant-se quelcom a la cuina. El clergue excursionista deixà el seu piolet i estrenyé la mà a l'humil purpuratvenecià, el qual feu seure a menjar la sopa amb ell. Els dos futurs papes, davant per davant, degueren fer controvèrsia sobre llurs sentiments estimats: la placidesa de la Mar Adriàtica, amb els romàntics canals venecians i l'arrogància i l'esbeltesa dels cims i les geleres dels Alps... Avui, mort Pius XI, d'acord amb els seus desigs, els seus restes mortals

reposen també en la tomba pontifícia del Vaticà, al costat mateix de les cendres del seu estimat predecessor, Pius X.

Un dels fets que els amants de la muntanya més hem d'agrair a Pius XI és el d'haver proclamat a Sant Bernat de Menthon patró dels alpinistes, la festivitat del qual s'escau el 15 de juny. Aquest nomenament tingué efecte per mitjà d'una Lletre Apostòlica que dirigí al Bisbe d'Annecy, monsenyor Du Bois de la Villerabel (1), el dia 23 de març del 1923, amb motiu de les festes del milenari del Sant. D'aquesta memorable Lletre plau-nos copiar el fragment que segueix, el qual és més que suficient per comprendre el concepte que del muntanyisme tenia S. S.:

«Certament, d'entre tots els plaers honestos, cap no pot ésser millor i més útil que aquest —evitant certes temeritats— a la salut de l'ànima com també a la del cos. Mentre amb la fatiga i l'esforç per ascendir on l'aire és més lleuger i més pur, les forces es renoven i es rejoyeneixen, hom arriba, també, superant dificultats de totes menes, a esdevenir més fort pels deures de la vida, per difícils que aquests siguin; i contemplant la immensitat i la bellesa dels espectacles que s'ofereixen al nostre esguard des de dalt dels cimals sublims de les muntanyes, l'ànima s'eleva a Déu, creador i sobirà de la natura». (2).

Aquesta definició de l'alpinisme de Pius XI és potser, encara avui, la més completa de les que coneixem, perquè ensenya a jutjar les coses des d'un punt de mira el més elevat i el més comprensiu. És una lliçó d'humanisme, ja que només servir l'ànima, és menyprear el cos, però cultivar només el cos, com fa el que sols és esportista competitiu, és mutilar l'home.

Al cap de poc temps d'aquesta proclamació, tinguérem notícia que, per S. S. Pius XI, havia estat aprovada i afavorida amb la seva especial benedicció, la creació d'una medalla de Sant Bernat de Menthon, destinada als excursionistes, alpinistes i esquiadors catòlics, la qual medalla era obrada pel mestre argenter Augis, de Lió, de qui n'aconseguírem uns exemplars. A una cara d'aquesta medalla hi han gravades unes muntanyes, al

(1). - Diòcessi de l'Alta Savoia (França), a la qual pertany la vila de Menthon, on va néixer, al segle X, sant Bernat de Menthon, fundador del Gran i del Petit Sant Bernat, hospitalaris refugis monacals dels Alps, els gossos dels quals s'han fet famosos per llurs serveis de salvament durant l'hivern.

(2). - M. Schwartz: «...et la Montagne conquiert l'Homme», pàg. 235.

cim d'una de les quals hi ha la figura del Sant portant en una mà un llarg bastó, acabat en creu i en l'altra una corda amb la que porta lligat el drac, la fera dei mal; a l'entorn s'hi llegeix: **S. Bernardus Alpinarum gentium patronus**. Al darrera sols hi ha gravat un gros pomell d'**Edelweiss** —la blanca flor alpina— i la llegenda **Montis alta ascendamus - per abrupta transeamus**. Cadascuna d'aquestes medalles era lliurada juntament amb una petita tarja en la qual hi havia reproduït l'autògraf de la benedicció tramesa pel Sant Pare.

Gairebé simultàniament amb la proclamació patronímica de Sant Bernat de Menthon, aquest Papa introduí, també, en el Ritual Romà, la fórmula per a la benedicció dels instruments d'alpinisme. Vegeu com ningú més bé que ell —que tan íntimament havia conegut la muntanya— podia fer el redactat d'aquestes oracions, les quals diuen així:

«Preguem: Beneïu, us demanem, Senyor, aquestes cordes, bastons, piolets i els altres instruments ací presents, per tal que aquells que els utilitzin, entre les muntanyes àrdues i escabroses, entre el gel, les neus i les tempestes, siguin preservats de tot perill, pugin feliçment als cims i retornin incòlumes a casa seva. Pel Crist Senyor nostre; Amén. - Preguem: Protegiu, Senyor, per la intercessió de Sant Bernat, que heu posat com a patró dels habitants i transeünts de les muntanyes, aquests vostres servents i concediu-los que mentre pugen als cims, puguin també arribar a la muntanya que és el Crist. Per Ell mateix, Senyor nostre; Amén».

Uns anys més tard, en 1930, Pius XI encara es dignà concedir la seva especialíssima Benedicció Apostòlica als volums que apleguen els **Souvenirs d'un montagnard**, d'Henry Russell, el fervent i inspirat pireneista del segle passat, la qual edició, feta sota els auspicis de l'Acadèmia de Bearn i per l'editor Privat, de Toulouse, va ésser oferta, en homenatge a Pius XI, el Papa alpinista.

En una de les recepcions als alpinistes italians, dels primers anys del seu pontificat, que durà del 1922 al 1939, quan encara els Papes havien de viure reclosos, sense poder sortir del Vaticà des del moment de la seva elecció, els contà el seu neguit i la seva nostàlgia pels grandiosos horitzons dels que pogué gaudir en la seva juvenesa, comparats amb la seva «presó» grandiosa d'aleshores a Sant Pere de Roma, basílica que com-

parà amb la majestuositat i la puixança del Mont-Rosa, la seva muntanya estimada.

Mont-Rosa-Sant Pere de Roma! Dos cims que, en el moment que l'antic alpinista monsenyor Ratti va ser elegit Papa, li devien semblar profètics, tot i que el vencedor del Mont-Rosa per la via per ell descoberta, no podia pas pensar llavors que un dia llunyà assoliria, també, la «cima espiritual més elevada del món». ¿Qui de la seva cordada d'aleshores podia pensar en aquest gran secret de la Providència? ¿Podem imaginar-nos avui com els grandiosos horitzons del Mont-Rosa, del Cerví i del Mont-Blanc, devien sorgir en la ment de Pius XI una volta estigué reclòs dintre la pau dels murs del Vaticà? Com devien ajudar-lo per comprendre el món exterior, des d'un punt de vista elevat, ell que havia assolit aquelles imponents alçàries, envoltades de geleres blanquíssimes com el seu nou hàbit de pontífex!

Però heus ací que, si anys abans el seu esperit havia volat lliure talment com vola una àguila reial pel damunt dels alterosos cims alpins, aleshores, després de set anys de pontificat i de recloïment, en 1929, havia de ser precisament ell, el Papa Pius XI, qui havia d'aconseguir, per ell i pels seus successors, aquella llibertat tants anys perduda per l'Església, amb la signatura del Tractat de Laterà i la consegüent creació de la Ciutat lliure del Vaticà. Per ell, aleshores, allò va ésser la conquesta d'una llibertat semblant a la que havia gaudit d'alpinista en les grans muntanyes i en els alterosos cims. Amb aquell Tractat trobà també, com en el Mont-Rosa, la nova via que resolgué el gran problema de la llibertat temporal dels papes que havien de romandre sempre reclosos, fins a la mort, dintre els murs del Vaticà, a conseqüència de la revolució italiana del 1870!

I no voldria acabar sense dir-vos que aquell jove sacerdot alpinista, que quan assolí el pontificat va donar-nos a Sant Bernat per patró i va establir de manera concreta el ritual per a beneir els estris que usem a muntanya, també coneixia i admirava el nostre país i els nostres homes eminents. Per tant, com a catalans i montserratins, permeteu-me relatar el següent incís eclesiàstic: Tretze mesos després de la seva elecció, pel març del 1923, el Papa Pius XI, per mitjà del Secretari d'Estat del Vaticà, va escriure al president de la Mancomunitat de Catalunya, comunicant-li que acabava de promoure directament a una ca-

nongia de la Seu barcelonina al destacat sacerdot català Dr. Lluís Carreres. En aquella lletra, Pius XI deia al nostre president Puig i Cadafalch: «Amb aquest nomenament Nos refermem una vegada més la nostra especial benvolença envers la forta, nobilíssima i estimada terra de Catalunya...». Però aquella voluntat pontifícia no pogué pas veure's realitzada, puix que el savi sacerdot sabadellenc no arribà a poder prendre possessió del càrrec pel que el Vaticà el promovia: Vist des d'ací, llavors, aquell nomenament era un camí massa dret per arribar a l'episcopat. La Corona aleshores regnant a Espanya, sota injustes i infundades acusacions polítiques, va oposar-s'hi fins al punt de sotmetre i anul·lar la voluntat papal, quan la premsa ja havia esbombat i àdhuc publicat molts articles encomiàstics i biogràfics dels mèrits i de la personalitat del Dr. Lluís Carreres, mèrits que, amb el seu nomenament, també li reconeixia Pius XI.

Aquella benvolença envers la nostra terra, el Papa ja la sentia i l'havia demostrada d'antic als monjos de Montserrat, especialment al nostre compatrici l'Abat Marcet i al musicògraf gregorianista Pare Sunyol, quan, essent cardenal, era el Prefecte de l'Acadèmia Ambrosiana de Milà.

També a l'any 1925, després de rebre i d'escoltar a l'Orfeó Català, que anà a Roma amb motiu d'aquell Any Sant, el Papa va pronunciar un llarg discurs del que no podem deixar de reportar-ne aquest fragment: «Aquest Orfeó, veritable Orfeus, avui ha procurat a Nos uns moments de pura i exquisida delícia espiritual amb els bells cants de la vostra Catalunya i els de la més elevada polifonia clàssica. Beneïm i desitgem que la vostra vinguda i la vostra demora a Roma siguin coronades per tots els fruits i per totes les gràcies que desitjo no solament per a vosaltres sinó que també pels vostres familiars i per a la vostra pàtria».

Si això s'esdevingué entre els tretze mesos i els tres anys del seu pontificat, calgué que s'escolessin onze anys més per tal que el Papa Ratti tingués una nova ocasió d'honorar altra vegada Catalunya: Va ser pel maig del 1936 quan escollí i nomenà per Prefecte de la Biblioteca Apostòlica Vaticana —càrrec que ell també havia exercit— al monjo benedictí de Montserrat, Pare Anselm M.ª Albareda, il·lustre historiador, publicista i arxiver català, la saviesa del qual no desconeixia pas Pius XI. Gràcies a aquest nomenament i per la confirmació successiva en el càrrec

pels pontífexs Pius XII i Joan XXIII, Montserrat i amb ell tot Catalunya, pogué veure, amb exultança, com el Pare Albareda anava assolint les dignitats d'abat, d'arquebisbe i finalment de cardenal.

Heus ací, doncs, principalment, posat de manifest, encara que potser barroerament, l'aspecte muntanyenc d'aquest preclar Sant Pare, la figura del qual sempre ens sembla veure-la aureolada per la llum intensa i refulgent dels grans cimals. Pius XI passà certament a la posteritat com el Papa que, en l'ordre espiritual, expandí i incrementà l'apostolat catòlic, no sols en les missions, sinó entre les joventuts i el que, en el material, retornà a l'Església, com ja hem dit, la seva llibertat i la seva sobirania terrenal, representada per la Ciutat del Vaticà. Per a nosaltres, però, els fervents enamorats de la muntanya, aquest Pontífex eminent sempre serà el Papa dels alpinistes, amb tot i reconèixer que aquesta és, potser, la més minsa de les seves qualitats.

Ag. Fabra i Bofill.

Maig del 1972.

Imatge de Sant Bernat (Sant Llorenç del Munt)

Talla en fusta de: Antoni Costas

Clixé: Manuel Planchat i Villacampa

Ressò d'un cinquantenari

El dia 20 d'agost de 1923, Aquiles Ratti, un gran alpinista del seu temps, que havia d'aconseguir la més alta magistratura de l'Església catòlica amb la denominació de Pius XI, posava als practicants del muntanyisme sota l'advocació de Sant Bernat de Menthon. La commemoració anual seria el dia 15 de juny.

Enguany, doncs, s'escauen els cinquanta anys d'aquella efemèrides.

Si bé en la nostra terra el culte al Sant és relativament recent, no hi ha dubte que en l'actualitat s'ha popularitzat força.

A Terrassa se li pot atribuir ésser una de les pioneres en la divulgació d'aital culte al nostre país.

Encara que d'una manera minsa i sense estridències, fou el 15 de juny de 1948 quan un grup d'excursionistes terrassencs ens aplegàrem a l'església del Sant Esperit i al redós de la Verge Bruna celebràvem l'eucaristia honorant així el nostre Patró.

A l'any següent 1949, la Secció d'Alta Muntanya del C.E.T. es féu càrrec de l'organització dels varis actes que s'havien de portar a cap. Celebració de l'acte comunitari de la missa, al matí. I tot seguit aollint-nos a les nostres tradicions, ens reunírem al local del C.E.T. on ens esperava la coca i la mistela. Una interessant vetllada al Saló d'Actes cloïa la festivitat del dia.

Sense gaires variants es celebraren les edicions corresponents a 1950 i 1951, sempre animades per la S.A.M. del C.E. Terrassa. S'editaren uns acurats recordatoris i els clàssics goigs en llaor del Sant.

La festa anual del Patró acollia cada vegada a més adeptes, convertint-se ja en altre acte important dins les activitats del Centre.

Feia temps s'acariciava el projecte d'entronitzar la imatge del Sant en el cenobi benedictí de La Mola, en la nostra muntanya de Sant Llorenç del Munt.

En els primers mesos del 1952 la idea anava creixent i en adonar-nos que el dia 15 de juny de l'any esmentat s'esqueia en diumenge, es pensà fóra bo d'aprofitar tan singular ocasió.

Amb decisió es passà al capítol de les realitats i amb l'impuls del que en aquell moment presidia els destins del Centre,

en Josep Comas, es posà en marxa el pla que en breu temps havia de cristalitzar amb la possessió de la imatge. Una austera talla deguda a l'escultor Sr. Costas, quines despeses s'aconseguien per subscripció popular.

Els actes programats per aquell 15 de juny de 1952 aconseguiren un èxit esplendorós.

S'iniciaven el dia anterior amb el tradicional foc de camp a les feixes de La Mola, aplegant nombrosa concurrència.

El diumenge, gran munió de muntanyencs de la nostra ciutat, així com de Barcelona, Sabadell i Manresa s'uniren a la festa, donant-li un autèntic caràcter de germanor excursionista.

Des de Can Pobla i en informal pelegrinatge presidit pel sacerdot i muntanyenc terrassenc Mn. Francesc Malgosa, es pujà la imatge de Sant Bernat fins al cim de La Mola. Grups de quatre excursionistes s'alternaven en la tasca.

L'arribada al cim pot qualificar-se d'espectacular i plena de vida.

Serpentejava la comitiva pel tram final del camí, mentre la campana del cenobi, estrident, però solemne, ressonava per tot l'àmbit. Els nombrosos assistents impulsats per la Coral del Centre, amb els seus cants exterioritzaven llur entusiasme. Simultàniament els colombòfils locals que volgueren unir-se al nostre goig, alliberaven centenars de coloms missatgers.

Finalitzats els actes religiosos, una audició de sardanes al mateix cim, donava fi als festeigs de la jornada.

Havia nascut una forma més ampla de celebració que enfortiria les futures edicions.

Poques setmanes després, quan tot just el ressò dels crits d'entusiasme s'extingia, un fortuït accident havia d'ennegrir tanta joia. Les flames posaven a prova la nostra voluntat.

La reacció seria immediata i de la cendra calenta sorgiria el ferm desig de refer l'estrall.

Així en la solemnitat del 1953 una nova talla exacta a l'anterior, presidia l'annual memorial, prèvia benedicció per intercessió de Mn. Malgosa.

L'advocació anava creixent fins al punt que la iniciativa personal d'un dels homes més caracteritzats del Centre i mai oblidat, va fer realitat el que en el temple de la Sagrada Família de la nostra ciutat, s'exposés al culte la imatge de Sant Bernat.

D'un monumental bloc de calina, el destacat escultor Sr. Bach Esteve va fer sorgir a semblança humana, la figura del Sant. La interpretació material donada per l'artista capta perfectament la gegantina magnitud espiritual de l'apòstol dels Alps.

El 15 de juny de 1961 quedava situada en l'emplaçament definitiu. Al seu redós s'apleguen anyalment, el mateix dia de la festivitat, els excursionistes locals.

Quedava instaurat un nou acte que es complementa amb el ja habitual de La Mola.

Els temps canvien i les noves formes s'imposen, però allò espiritual resta i es multiplica. D'ací que un any darrera l'altre la festivitat del Sant Patró és doblement commemorada.

Perseverem doncs en el nostre homenatge a l'home privilegiat que inculcà una nova concepció de la muntanya en la ment dels fanàtics pastors i pobladors de les valls alpines. D'aquesta nova mentalització i a través del progrés del temps en sortí la transformació que va fer possible a principis del segle XVIII, que una veritable legió humana trobés el goig per l'aventura, pel sentiment de la bellesa i pel misteri d'una vida primitiva que ens porta a respirar i viure en els més alts cimals, des d'on es torna més fort i més pur física i espiritualment.

M. Planchat V.

15/6/73